

KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA

URHO KEKKONEN, **Demokratia ja perusoikeudet**. Weilin + Göös, Helsinki 1972, 188 s.

»Demokratia ja perusoikeudet» on neljäs ja viimeinen osa Tuomas Vilkunan toimittamasta Urho Kekkonen puheita ja kirjoituksia käsittävstä teossarjasta. Tämä sarjan viimeinen kirja koostuu pääasiassa kahdesta erillisestä osasta, joiden rinnakkaisuus lisää kirjan kiinnostavuutta. Alkuosa on uusintapainos vuonna 1934 ilmestyneestä kirjasesta »Demokratian itsepuolustus». Loppuosassa Kekkonen käsittelee demokratiaa ja perusoikeuksia vastauksissaan Antti Eskolan ja Jan-Magnus Janssonin esittämiin kysymyksiin.

»Demokratian itsepuolustukseen» laatimassaan uudessa esipuheessa kirjoittaja kertoo kirjan tarkoituksen aikoinaan olleen perustella vaatimuksia tarvittaessa pakkokeinoin ryhtyä puolustamaan demokratiaa oikeiston taholta uhkaavaa vaaraa vastaan. Kolmekymmentäluvulla vallinneesta poliittisesta ajattelusta kertoo se varovaisuus, jolla kirjoittaja käsitteli oikeistodiktatuurin vaaraa ja sen ilmentymiä lapuanliikettä ja IKL:ää. Pitkähkön johdatte-
lun jälkeen hän tuomitsi ensin jyrkästi kommunismin demokratiaa uhkaavana vaarana ja totesi 30-luvun alun kommunisminvastaisen liikehdinnän olevan oikeaa demokratian itsepuolustusta, jonka lieveilmiöinä sitten kehittyi epädemokraattisia piirteitä. Kommunismin rinnalla toisena vaarana Kekkonen mainitsi valtiolliset liikkeet, »jotka tosin ovat olleet olemukseltaan varsin epäselviä ja poliittisesti varsin vaikeasti luokiteltavissa, mutta joille on ollut yhteistä fašismin tai kansallissosialismin oppien ja iskusanojen esittäminen, taistelu demokraattista »järjestelmää» vastaan...». Saman tien todettiin myös sosialidemokraattinen puolue vaaralliseksi demokratian kannalta. »Demokratialla ja sosialidemokratialla ei ole mitään periaatteellista yhteyttä, sillä sociali-

demokratiahan päämäärässään hylkää demokratian!»

Tuon ajan hallitsevalle poliittiselle ajattelulle oli kuvaavaa juuri se, että oikeiston lieväkin arvostelu vaati tasapuolisuuden vuoksi rinnalleen myös vasemmistoon kohdistuvan tuomion. Kirjoittaja kertoo itse, että »ne pinnalliset näkökohdat, joita on esitetty sosialidemokraatteja vastaan, ovat olleet taktillinen sivustatuki vaadittaessa toimenpiteitä demokratian vaarantavaa oikeistoradikalismia vastaan. Osittain sama tarkoitus on ollut kommunisteja koskevilla perusteluilla.» Tästä Kekkonen jälkikäteiskomentista riippumatta antaa »demokratian itsepuolustus» kaiketi oikean kuvan hänen silloisesta suhtautumisestaan vasemmistopuolueisiin.

Toisen näkökulman 30-luvun politiikkaan antaa luku, joka käsittelee suomalaisuuskysymystä. Aitona suomalaisuusmiehenä Kekkonen piti kansallisuuskysymyksen ratkaisemista demokratian elinehtona, jopa demokratiaa tärkeämpänäkin: »Ja on suoraan sanottava, että ellei demokratia pysty kohtuullisessa ajassa suomalaisuuden asiaa ratkaisemaan, ei ole mitään syytä estää sellaisen valtiojärjestyksen luomista, joka sen ratkaisee.» Ruotsalainen puolue osoittautui neljänneksi demokratian kannalta epäkelvoksi puolueeksi, koska se vaa-ankielen asemaansa hyväksi käyttäen oli harjoittanut eduskunnassa ja hallituspolitiikassa poliittista keinottelua ruotsinkielisten etuoikeuksien hyväksi.

»Demokratian itsepuolustuksen» lopussa Kekkonen pohtii Suomen hallitusvallan heikkoutta ja sen syitä. Lopputuloksena hän päätyy suosittamaan siirtymistä eduskunnan suhteellisesta vaalitivasta enemmistövaaleihin.

Demokratia ja perusoikeudet -kirjan loppuosassa Kekkonen vastaa professoreiden Antti Eskolan ja Jan-Magnus Janssonin kustantajan pyynnöstä tekemiin kysymyksiin. Esitetyillä

vastauksilla ei ole sanottavia yhtymäkohtia neljän vuosikymmenen takaiseen kirjoitukseen. Ehkä silmiinpistävin side kirjan kahden osan välillä on niitten ideologinen vastakkaisuus. Kun kirjan alkuosasta jäi selvimmän mieleen sosialististen puolueiden tavoitteiden ankara tuomitseminen, niin loppuosan kirjoittajaa voisi äkkinäinen lukija pitää täysin sosialistina ja vielä äkkinäisempi ihan kommunistina. Tämän suuntaisia arvioiteja onkin viime vuosina esitetty oikeiston taholta tasavallan presidentin puheiden ja muiden kannanottojen perusteella.

Vaikka kirjan molemmissa osissa puhutaankin demokratiasta, ei loppupään 'demokratialla' ole paljoakaan teoreettista yhteyttä kirjan alkuosan 'demokratiaan'. Niin erilaisissa käsitteellisissä ja konkreettisissa yhteyksissä demokratiasta puhutaan.

Tämän päivän ja tulevaisuuden demokratian vaikeimmaksi ongelmaksi Kekkonen katsoo taloudellisen vallan keskittymisen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Tähän liittyviä demokratian keskeisiä esteitä ovat hänen mielestään porvarillinen hegemonia ja yleensä kansalaisten eriarvoisuus. Ostrobotnialla helmikuussa 1972 pitämönsä huomiota herättäneeseen puheeseensa viitaten Kekkonen päätyy pohtimaan yhteiskunnan 'valtarakenteita' ja toteaa, että suurten yhteiskunnallisten epäkohtien poistaminen ei ole mahdollista puuttumatta valtarakenteisiin. Tämän vaatimuksen tueksi kirjoittaja tarkastelee suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsevia tuloeroja ja niiden kasvua, työttömyyttä, Vietnamin sotaa ja yleensä sodan uhkaa, elinympäristön saastumista, Rooman klubin ennustuksia maapallon voimavarojen loppumisesta, väestön kasvua ja kehitysmaiden ongelmia ja muitakin... »ilmiöitä, jotka ovat johtaneet oikeamielisen nuorison huomion yhteiskunnan valtarakenteisiin».

Kekkonen ei anna suoraa vastausta lukijan heräävään kysymykseen siitä, mitä valtarakenteita pitäisi muuttaa ja miten. Eri yhteyksistä ilmenee kuitenkin joitakin ratkaisuja. Useaan otteeseen hän mainitsee taloudellisen vallan asettamisesta demokraattisen kontrollin alaiseksi. »Jos onnistumme pitämään kansainvälisten jättiläisyritysten kauko-ohjatun taloudellisen vallankäytön kurissa, on ongelmana

meillä ensikädessä liian harvoin käsiin ke-rääntyneen kotimaisen taloudellisen vallan kontrollointi. Esimerkin taloudellisen vallan keskittymisestä antavat liikepankkimme.» Varsin paljon kirjoittaja kiinnittää huomiota myös yksityisomaisuuden kohtuuttomaan suojaan verrattuna muihin perusoikeuksiin.

Taloudellisen vallan kontrolloimiseksi ja demokratian laajentamiseksi Kekkonen suosittelee yritysdemokratiaa ja muita lähidemokratian muotoja. Lisäksi hän korostaa valtiovallan talouselämään kohdistaman kontrollin tehostamista. Kirjoittaja toteaa näiden demokratian laajennusten edellyttävän yksityisen omistusoikeuden suojan ja sen takeena olevan perustuslain säätämisyjärjestyksen muuttamista.

Mielenkiintoinen luku kirjassa on se, jossa presidentti vastaa kysymykseen presidentin vaalitavasta ja valtaoikeuksista. Kekkonen sanoo kannattavansa eduskunnan suorittamaa presidentin vaalia kuten sosialistiset puolueet, mutta ei pidä suotavana presidentin valtaoikeuksien kaventamista.

Urho Kekkonen kirja ei ole tieteellinen analyysi yhteiskunnasta vaan pamfletti, joka kertoo hänen poliittisesta ajattelustaan 30-luvulla ja 70-luvulla. Esitetyt ajatukset eivät tämän päivän lukijalle ole uusia. Kirjan alkuosa on kohta nelikymmenvuotias ja loppuosa koostuu ajatuksista, joita on viime vuosina paljon esitetty työväenpuolueiden ja vasemmistolaisen ja muun edistyskellisen nuorison piirissä. Kirjan mielenkiinto ja merkitys eivät olekaan sen asiasisällössä vaan pikemmin siinä, että se kertoo maan johtavan politiikan yhteiskuntakäsityksestä, ideologiasta ja demokratiakäsityksen muuttumisesta yhteiskunnan rakenteellisen muutoksen myötä.

Niille, jotka haluavat tietää kenen joukoissa presidenttimme seisoo kirja antaa varmasti paljon viitteitä. Vastauksessaan Antti Eskolan esittämään kysymykseen tulevaisuuden kuvitelmista Kekkonen sanoo: »Ymmärrän kysymykseenne todellisen tarkoituksen olevan saada puristetuksi esille, millaiseksi oletan tai toivon yhteiskuntajärjestyksemme jäävän tai muuttuvan. ... Luulohan ei ole koskaan tiedon väärä, mutta jos nyt käytetään sanoja kapitalismi ja sosialismi, niin sanoisin, että kapi-

talistisemmaksi ei Suomi muutu, ei voikaan muuttua, — sillä mitä siltä siinä suhteessa puuttuu? Nykyisellään se ei voi olla, sillä ajat muuttuvat ja me niiden mukana. Olen joskus puhunut sosiaalisesta kansanvallasta järjestelmänä, mihin olisi pyrittävä. Oletan, että siihen tulee sisältymään enemmän kuin nykyiseen yhteiskuntaamme piirteitä, joita pidetään syystä tai toisesta tällä kertaa sosialistisina.»

Pertti Suhonen